

គណៈកម្មាធិការដើម្បីការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ នៅកម្ពុជា

Committee for Free and Fair Elections in Cambodia

ខុមហ្វ្រែល COMFREL

ភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី០២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣

Vision: A democratic society that democratization in particular democratic elections are promoted and qualified to bring benefits to people.

ទស្សនៈវិស័យ ៖ ដើម្បីឱ្យការបោះឆ្នោតតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ និងប្រកួតប្រជែងគ្នា ត្រូវបានលើកកម្ពស់ និងគុណភាពប្រកួតប្រជែងគ្នា ត្រូវបានលើកកម្ពស់ ដើម្បីនាំមកនូវផលប្រយោជន៍ដល់ប្រជាជន។

សេចក្តីប្រកាសព័ត៌មាន ស្តីពីមតិ និងសំណើរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិល ទៅលើសេចក្តីសម្រេចរបស់ គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត គ.ជ.ប ចំពោះអនុសាសន៍លើ សេចក្តីព្រាងបទបញ្ជា និងនីតិវិធីសម្រាប់ការបោះឆ្នោត ជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រអាណត្តិទី៥ ឆ្នាំ២០១៣

អង្គការសង្គមស៊ីវិល សូមធ្វើការវាយតម្លៃខ្ពស់ចំពោះ គ.ជ.ប ដែលបានរៀបចំឱ្យមានដំណើរការក្នុងការផ្តល់មតិរៀបចំកិច្ចប្រជុំពិភាក្សាចំនួនពីរដង នៅថ្ងៃទី១៣ និងទី១៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣ រវាងសមាជិក និងមន្ត្រីគ.ជ.បជាមួយនឹងភាគីពាក់ព័ន្ធសំខាន់ៗ ទៅលើអនុសាសន៍របស់អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងគណបក្សនយោបាយដែលបានដាក់ជូនទៅគ.ជ.បសម្រាប់ធ្វើការកែលម្អសេចក្តីព្រាងបទបញ្ជា និងនីតិវិធីសម្រាប់ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រអាណត្តិទី៥ ឆ្នាំ២០១៣នេះ។

ដោយយោងទៅតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់គ.ជ.ប ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣ ចំពោះអនុសាសន៍របស់អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងគណបក្សនយោបាយតាមរយៈខុមហ្វ្រែល និងការវាយតម្លៃរបស់មន្ត្រីគ.ជ.ប ថា ៤០%នៃអនុសាសន៍ ត្រូវបានសម្រេចទទួលយកដោយ គ.ជ.ប វាជាចំណុចវិជ្ជមានខ្លះសម្រាប់កែលម្អបទបញ្ជា និងនីតិវិធី។

អង្គការសង្គមស៊ីវិលឃើញថាសេចក្តីសម្រេចរបស់គ.ជ.ប យល់ព្រមតាមអនុសាសន៍ ឬការស្នើកែលម្អដែលមានចំណុចសំខាន់មួយចំនួនដូចជា៖

- ការហាមមន្ត្រីរាជការ មន្ត្រីតុលាការ កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ នគរបាលជាតិចូលរួមក្នុងសកម្មភាពយោសនាគាំទ្រចំពោះគណបក្សនយោបាយណាមួយក្នុងពេលយោសនាបោះឆ្នោត។

ការអនុវត្តន៍សំណើនេះអាចនាំមកនូវការអនុវត្តច្បាប់បោះឆ្នោត ច្បាប់គណបក្សនយោបាយ និងច្បាប់ផ្សេងៗទៀតបានត្រឹមត្រូវក្នុងការធានាអព្យាក្រឹត្យកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ នគរបាល មន្ត្រីតុលាការ ក្នុងយុទ្ធនាការយោសនាបោះឆ្នោត។

- ការយោសនារបស់គណបក្សនយោបាយអាចធ្វើបាននៅទីសាធារណៈដូចជា ទីផ្សារ។ គ.ជ.ប និងអាជ្ញាធរត្រូវកំណត់កន្លែងសាធារណៈ និងធ្វើអន្តរាគមន៍ដើម្បីឱ្យគណបក្សនយោបាយអាចលើកស្លាកសញ្ញាបានតាមគោលការណ៍ស្មើភាព។

ការអនុវត្តន៍សំណើនេះអាចបង្កើនភាពត្រឹមត្រូវក្នុងការយោសនាបោះឆ្នោតដោយគណបក្សនយោបាយ។

- ស្លាកសញ្ញារបស់គណបក្សនយោបាយ និងសម្ភារៈយោសនារបស់គណបក្សនយោបាយមិនត្រូវស្ថិតនៅក្នុងបរិវេណ ឬលើអាគារ ឬការិយាល័យរបស់រដ្ឋ។

ការអនុវត្តន៍សំណើនេះនាំមកនូវការពង្រឹងច្បាប់ ការអនុវត្តន៍ច្បាប់ច.ប.ត.រ និងច្បាប់ផ្សេងៗទៀតក្នុងការប្រើប្រាស់ អាគាររបស់រដ្ឋ។

- ការហាមការប្រើប្រាស់មធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនដែលមិនមានស្លាកលេខ ឬស្លាកលេខក្លែងក្លាយក្នុងពេល យោសនាបោះឆ្នោត។

ការអនុវត្តន៍សំណើនេះអាចបន្ថយការបន្លំក្នុង ការប្រើប្រាស់មធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនរបស់រដ្ឋក្នុងការយោសនាបោះ ឆ្នោតឲ្យគណបក្សនយោបាយណាមួយ។

- ការជ្រើសរើសមន្ត្រីរៀបចំការបោះឆ្នោតដែលត្រូវបន្ថយលក្ខខណ្ឌបច្ចេកទេសទាក់ទិនទៅនឹងបទពិសោធន៍ បោះឆ្នោត និងបន្ថែមលក្ខខណ្ឌបញ្ឈប់ការជ្រើសរើសចេញពីសាច់ញាតិបង្កើត ឬប្តីប្រពន្ធក្នុង គណៈកម្មការ តែមួយ។

ការអនុវត្តន៍សំណើនេះអាចនាំមកនូវការជ្រើសរើសមន្ត្រីរៀបចំការបោះឆ្នោតដូចជា ស្ត្រី យុវជន និងជនពិការបាន ច្រើន និងបន្ថយទំនាស់ផលប្រយោជន៍នៃបុគ្គលិកក្នុងគណៈកម្មការតែមួយ។

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អង្គការសង្គមស៊ីវិលមានការខកចិត្ត និងព្រួយបារម្ភអំពីភាពជឿបាននៃភាពស៊ីសង្វាក់ គ្នារបស់ គ.ជ.ប ក្នុងការអនុវត្តន៍ច្បាប់ដែលមានជាធរមាន គោលការណ៍បោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ និងគោល ការណ៍ការពារសិទ្ធិអ្នកបោះឆ្នោត មន្ត្រីរាជការ កងកំលាំងប្រដាប់អាវុធ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលមិនមែនរដ្ឋាភិបាល។

ពេលខ្លះដើម្បីបង្កើនសិទ្ធិអ្នកបោះឆ្នោត គ.ជ.ប រក្សាទុកឲ្យមេឃុំ ចៅសង្កាត់ចេញលិខិតបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណ សម្រាប់បម្រើឲ្យការបោះឆ្នោត ក្រោយពេលចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត បើទោះបីគ្មានមាត្រាណាមួយនៃ ច.ប.ត.រ ចង្អុលបង្ហាញ និងទោះបីមានការចោទប្រកាន់អំពីការបន្តិចបន្តួចលិខិតនេះពីគណបក្សនយោបាយក៏ដោយ។ គោលបំណង ដូចគ្នាដើម្បី ជួយបង្កើនសិទ្ធិអ្នកបោះឆ្នោតដែលនៅពេលអនុសាសន៍ថា ឲ្យគ.ជ.ប អនុវត្តសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួនដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៧៤នៃ ច.ប.ត.រ ដើម្បីស្នើទៅរាជរដ្ឋាភិបាល និងក្រសួងព័ត៌មានបង្កើនម៉ោងនៃវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍រដ្ឋដើម្បីផ្សាយ និងអប់រំ ដល់អ្នកបោះឆ្នោត ជួយទៅវិញ គ.ជ.ប បានបដិសេធដោយមិនទាន់ដាក់សំណើទៅរាជរដ្ឋាភិបាល។

អង្គការសង្គមស៊ីវិលស្នើសុំទាមទារដោយទទួចទៅគ.ជ.ប សូមធ្វើការពិចារណាឡើងវិញលើការបដិសេធអនុ សាសន៍របស់អង្គការសង្គមស៊ីវិល (គ.ជ.ប មិនទាន់យល់ព្រម) ពីព្រោះក្នុងចំណុចទាំងនោះគឺសុទ្ធសឹងតែជាធាតុយ៉ាង សំខាន់ក្នុងការធ្វើឲ្យមានការអនុវត្តគោលការណ៍ជឿទុកចិត្តពីសំណាក់អ្នកពាក់ព័ន្ធ ពិសេសគណបក្សនយោបាយប្រកួត ប្រជែងក្នុងការបោះឆ្នោតនៅកម្ពុជា មានដូចជា៖

- បង្កើតគណៈកម្មការជ្រើសរើស និងត្រួតពិនិត្យការតែងតាំងសមាជិក គណបក្ស គយ/សប និងគបក/គករ ដោយមានការចូលរួមពីគណបក្សនយោបាយដែលមានអាសនៈក្នុងរដ្ឋសភា។

គ.ជ.ប ពន្យល់មូលហេតុនៃការរក្សាទុកដូចខ្លឹមសារ នៃសេចក្តីព្រាងបទបញ្ជា និងនីតិវិធីដោយយោងមាត្រា១២ថ្មីថា គ.ជ.ប ជាអង្គការឯករាជ្យ និងអព្យាក្រឹត្យ។ ប៉ុន្តែស្មារតីនៃសេចក្តីព្រាងបទបញ្ជា និងនីតិវិធីរបស់ គ.ជ.ប បានបញ្ជាក់ថា អព្យាក្រឹត្យ និងឯករាជ្យនៃ គ.ជ.ប និយាយយោងទៅតំណាងទស្សនៈក្រុមទាំងអស់នៃសង្គមរួមមាន មន្ត្រីរាជការ គណបក្ស នយោបាយ និងសង្គមស៊ីវិល។ គណបក្សនយោបាយចូលរួមក្នុងការផ្តល់យោបល់អំពីការជ្រើសរើស និងត្រួតពិនិត្យការ ដាក់សំណើដោយ គណបក្ស និងការតែងតាំងដោយ គ.ជ.ប ដែលមិនប៉ះពាល់ដល់ឯករាជ្យ និងអព្យាក្រឹត្យ ក្នុងការអនុវត្តន៍ ការងារ។ ហើយនីតិវិធីនៃការតែងតាំងត្រូវស្ថិតនៅក្នុងសមត្ថកិច្ចរបស់ គ.ជ.ប ហើយគណបក្ស ក៏ត្រូវអនុវត្តសមត្ថកិច្ចក្នុង

ការបញ្ជូនសំណើបេក្ខជនសម្រាប់សមាជិក គយ/សប និងគករ/គករ ដូចមាននៅក្នុងច.ប.ត.រ ដដែល។

លក្ខខណ្ឌនៃការជ្រើសរើស បទបញ្ជាផ្ទៃក្នុង និងក្រមសីលធម៌សម្រាប់សមាជិកគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោត គ្រប់លំដាប់ថ្នាក់នឹងត្រូវបានអនុវត្តដើម្បីពង្រឹងឯកភាព និងអព្យាក្រឹត្យរបស់សមាជិកទាំងនោះ ក្នុងសមត្ថកិច្ច និងការអនុវត្តន៍ការងារបោះឆ្នោត។

- *អនុញ្ញាតឲ្យភ្នាក់ងារគណបក្សនយោបាយ «ឈរពីក្រោយលេខាធិការនៃការិយាល័យបោះឆ្នោត ដែលអាចមើលឃើញច្បាស់ ហើយមានសិទ្ធិស្នើការផ្ទៀងផ្ទាត់ទិន្នន័យអ្នកបោះឆ្នោត នៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតជាមួយនឹងឯកសារដែលយកមកបោះឆ្នោត»។ គោលការណ៍នេះត្រូវបានដាក់បញ្ចូលក្នុងនីតិវិធី និងសៀវភៅណែនាំដោយបង្ហាញរូបភាពផង។*

គ.ជ.ប ពន្យល់មូលហេតុនៃការរក្សាទុកដូចសេចក្តីព្រាងថា តំណាងគណបក្សនយោបាយមានសិទ្ធិតវ៉ា ឬជំទាស់។ ការស្នើនេះមិនសំដៅទៅលើការតវ៉ា ឬជំទាស់ទេ ប៉ុន្តែឲ្យភ្នាក់ងារគណបក្សនយោបាយឈរពីក្រោយលេខា។ គោលការណ៍ “ផ្ទៀងផ្ទាត់” ទិន្នន័យអ្នកបោះឆ្នោតក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតជាមួយនឹងឯកសាររបស់អ្នកបោះឆ្នោតនេះមានលក្ខណៈដូចដំណើរការផ្ទៀងផ្ទាត់រាប់សន្លឹកឆ្នោតដែរ ដែលភ្នាក់ងារគណបក្សនយោបាយស្នើឲ្យសមាជិកនៃ គ.ក.ប/គ.ក.រ បង្ហាញសន្លឹកឆ្នោត ឬអានឲ្យខ្លាំងៗឡើងវិញ នៅពេលភ្នាក់ងារគណបក្សនយោបាយមើល ឬស្តាប់មិនទាន់។ គោលការណ៍នៃការផ្ទៀងផ្ទាត់នេះមិនមែនស្នើការប្តឹងនោះទេ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែស្នើឲ្យមានការពិនិត្យឡើងវិញ ដើម្បីភាពជឿទុកចិត្តក្នុងការបោះឆ្នោត។

- *ត្រូវយករបាយការណ៍ចំណូល ចំណាយរបស់គណបក្សនយោបាយក្នុងពេលយោសនាបោះឆ្នោតដើម្បីបង្ហាញដល់សាធារណជន។*

គ.ជ.ប បានរក្សាជំហររបស់ខ្លួនដោយយោងមាត្រា៨២ កថាខ័ណ្ឌទី២ នៃច.ប.ត.រ ដើម្បីរក្សាបញ្ញត្តិនៃសេចក្តីព្រាងបទបញ្ជា និងនីតិវិធីថា គ.ជ.ប អាចត្រួតពិនិត្យសៀវភៅគណនីនេះនៅពេលមាន «ការចាំបាច់» ដើម្បីរក្សាទុកដដែលដូចសេចក្តីព្រាង។ ប៉ុន្តែ «ការចាំបាច់» អាចត្រូវបានពន្យល់ថា គ.ជ.ប ត្រូវពង្រឹងតម្លាភាព និងការអនុវត្តន៍មាត្រា៨២ និង៨៣នៃ ច.ប.ត.រ ឲ្យមានប្រសិទ្ធិភាព។ «ការចាំបាច់» មិនមែននិយាយត្រឹមតែវិធានការណ៍ត្រួតពិនិត្យនៅពេលមានភាពមិនប្រក្រតី ឬបញ្ហាបានកើតនោះទេ ប៉ុន្តែការចាំបាច់ក៏ត្រូវនិយាយទៅដល់វិធានការដើម្បី ទប់ស្កាត់ បញ្ហា ឬភាពមិនប្រក្រតីផងដែរ ពោលគឺមានភាពចាំបាច់ដើម្បីទប់ស្កាត់បញ្ហា ឬភាពមិនប្រក្រតីនៃការបោះឆ្នោត។

- *មិនត្រូវទទួលស្គាល់ការចេញលិខិតបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណសម្រាប់បម្រើឲ្យការបោះឆ្នោត លើសពីថ្ងៃទី២៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៣។ ឯកសារពាក់ព័ន្ធទាំងនេះត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយ គយ/សប ហើយត្រូវបិទផ្សាយជាសាធារណៈ។*

គ.ជ.ប បានបកស្រាយការរក្សាទុកដដែលដូចសំណើរកាលលើកមុន ដោយពន្យល់អំពីមូលហេតុដែលអាចធ្វើឲ្យបាត់បង់សិទ្ធិអ្នកចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត។ សំណួរហេតុអ្វី គ.ជ.ប មិនបន្តចុះឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោតរហូតដល់ថ្ងៃស ចម្លើយព្រោះថា ច្បាប់បោះឆ្នោតបានកំណត់ពេលវេលាចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ចំណែកការចេញលិខិតបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណសម្រាប់បម្រើឲ្យការបោះឆ្នោតនេះ ក៏ត្រូវមានពេលកំណត់ច្បាស់លាស់ ដើម្បីធានាពីតម្លាភាព និងភាពត្រឹមត្រូវក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោត។ ម្យ៉ាងទៀត គ.ជ.ប អាចជួបហានិភ័យក្នុងការអនុវត្តច្បាប់នៅពេលមានការប្តឹងមន្ត្រីអំពីនីតិវិធីនៃការចេញលិខិតបញ្ជាក់សម្រាប់បម្រើឲ្យការបោះឆ្នោត ពីព្រោះថា គ្មានមាត្រាណាមួយនៃ ច.ប.ត.រ ចែងអនុញ្ញាតឲ្យមេឃុំ ចៅសង្កាត់ចេញ

លិខិតនេះក្រោយពេលដំណើរការចុះឈ្មោះនោះទេ។

បើសិនជាគ្មានការស្រុះស្រួលរវាងគណបក្សនយោបាយ និង គ.ជ.ប ដើម្បីកំណត់រយៈពេលច្បាស់លាស់ និងធ្វើឲ្យមានតម្លាភាពក្នុងការចេញលិខិតបញ្ជាក់សម្រាប់បម្រើឲ្យការបោះឆ្នោតនេះទេ ក្នុងករណីមានការបន្ត និងភាពមិនប្រក្រតីណាមួយ នោះការដាក់បន្ទុកនៃការចោទប្រកាន់ គ.ជ.ប ចំពោះនីតិវិធីក្នុងការចេញលិខិតនេះ ដែលនិយាយទៅដល់ការរំលោភ និងការខុសច្បាប់ ច.ប.ត.រ ទាំងស្រុង។

- ត្រូវកែលម្អប្រការ ៧.១០ និងប្រការផ្សេងៗ ដោយដកបទល្មើស «មិនអព្យាក្រឹត្យ» របស់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងសមាគមក្នុងស្រុក និងសមាគម ឬអង្គការអន្តរជាតិលើកលែងអង្គការ សមាគម ចូលរួមសង្កេតការណ៍បោះឆ្នោត ដែលទទួលស្គាល់ដោយ គ.ជ.ប។

គ.ជ.ប រក្សាបទបញ្ជា និងនីតិវិធីរបស់ខ្លួនអាចគ្របដណ្តប់សមត្ថកិច្ចរបស់គ.ជ.ប ក្នុងការគ្រប់គ្រងអព្យាក្រឹត្យភាពរបស់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល សមាគម ក្នុងស្រុក និងសមាគម អង្គការអន្តរជាតិទូទៅ។ ប៉ុន្តែ ច.ប.ត.រ បានឲ្យគ.ជ.ប ពាក់ព័ន្ធជាមួយអង្គការ និងសមាគម «ចូលរួមសង្កេតការណ៍បោះឆ្នោតដោយមានការទទួលស្គាល់ពី គ.ជ.ប ។ គ.ជ.ប ត្រូវអនុវត្តច្បាប់ ច.ប.ត.រ ចំណុចទី៤ នៃមាត្រា១៦ តែមានច្បាប់មានជាធរមានប៉ុណ្ណោះ»។ ម្យ៉ាងទៀត គណបក្សនយោបាយ ដោយឡែកគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា នៅក្នុងលក្ខន្តិកៈរបស់ខ្លួនមានបូកបញ្ចូលអង្គការមហាជនក្នុងការធ្វើសកម្មភាពគាំទ្រគណបក្សរបស់ខ្លួន។

អង្គការមហាជន គឺជានីតិបុគ្គលមិនមែនគណបក្សនយោបាយ និងមិនមែនជាស្ថាប័នរដ្ឋ ដូចនេះវាជានីតិបុគ្គល ឬផ្នែកមួយនៃអង្គការ សមាគមមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ឬសង្គមស៊ីវិល។ ក្នុងករណី គ.ជ.ប អនុវត្តបទបញ្ជា និងនីតិវិធីទាក់ទិនអព្យាក្រឹត្យភាពចំពោះអង្គការ សមាគម ឯករាជ្យ ប៉ុន្តែមិនអនុវត្តចំពោះអង្គការមហាជនរបស់គណបក្សនយោបាយ ដែលនាំឲ្យមានការអនុវត្តន៍មិនស្របច្បាប់រួមមាន ការរើសអើង និងមាននិយាមពីរ (Double Standards) ក្នុងការអនុវត្តន៍បទបញ្ជា និងនីតិវិធីបោះឆ្នោត។ ការបដិសេធមិនទទួលយកអនុសាសន៍ទាំងនេះ នឹងអាចជះឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានដល់គុណភាពនៃដំណើរការ និងលទ្ធផលបោះឆ្នោត។

សម្រាប់ការទំនាក់ទំនងបន្ថែម:

១. លោក គល់ បញ្ញា	នាយកប្រតិបត្តិខុមហ្វ្រែល	ទូរស័ព្ទលេខ: ០១២ ៩៤២ ០១៧
២. លោកបណ្ឌិត ហង្ស ពុទ្ធា	នាយកប្រតិបត្តិអង្គការនិកហ្វិច	ទូរស័ព្ទលេខ: ០១២ ៩៥៩ ៦៦៦
៣. លោក យ៉ង់ គឹមអេង	នាយកប្រតិបត្តិមជ្ឈមណ្ឌល PDP-Center	ទូរស័ព្ទលេខ: ០១៦ ៨២៨ ២១១
៤. លោក សុក សំអឿន	នាយកប្រតិបត្តិអង្គការ CDP	ទូរស័ព្ទលេខ: ០១២ ៩០១ ១៩៩
៥. លោក យ៉ង់ វិរៈ	នាយកប្រតិបត្តិមជ្ឈមណ្ឌល CLEC	ទូរស័ព្ទលេខ: ០១២ ៨០១ ២៣៥